

Cincér

TURJÁNVIDÉK

- az Alföld rejtett kincse

tartalom

1

LÁTOGASSON EL!
Kenutúrák a Dunakanyarban

2

PROGRAMAJÁNLÓ

4

ÚGY GONDOLOM...
Út a fenntartható jövő felé

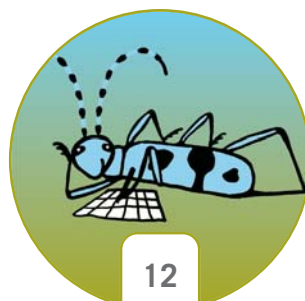
5

AKTUÁLIS
LIFE-Természet program a
Turjánvidék megőrzéséért

11

NYITOTT SZEMMEL
Partifecske-védelem

12

CINCÉR KÁZMÉR

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

Kiadja: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Felelős kiadó: Fűri András igazgató
Budapest, 2015
Szerkesztő: Előd Réka, Lichter Katalin
Címlapon: ürge, fotó: Csonka Péter
További fotók készítői: Bajor Zoltán, Becsei Katalin,
Bérces Sándor, Búz Csaba, Csonka Péter, Csóka
Annamária, Merkl Ottó, Németh Tamás, Novák Adrián,
Somay László, Spáda Ágnes, Tomcsányi Zsófia,
Verő György, Vidéki Róbert
Térkép: Verő György
Illusztráció: Kókay Szabolcs
Kiadvány- és rejtvényt szerkesztés: Kiss Maja
Nyomdai kivitelezés: Köménymag Kft.

*A lapszám megjelenését a „Kiemelt jelentőségű
természeti értékek megőrzése a Turjánvidék
Natura 2000 terület déli részén” LIFE+ Természet
program (LIFE10NAT/HU/000020) támogatta.*

*Ingyenes terjesztésű kiadvány, amely
környezetbarát újrahasznosított papírra készült.*

www.dunaipoly.hu

Látogasson el ...

... kenuutúráinkra

A DUNAKANYARBAN!

Néhány évtizeddel ezelőtt nyár közeledtével megélnékült a Szentendrei-sziget mentén a Duna: kenuk, kajakok, kielboatok, motorcsónakok lepték el a vizet és a partokat, hogy a csónakázók gyönyörködjenek az egyedülálló kilátásban, élvezzék a napot, a vizet, a mozgást és a fürdözést. Aztán, ahogy az embereknek egyre kevesebb szabadidejük lett, a partok lassanként elnéptelenedtek. Sorra szűntek meg a csónakházak, üresedtek a nyaralók. Közben a természet lassanként visszahódította a területet: újra megjelentek olyan ritka, emberkerülő fajok, mint a fekete gólya, vagy a réti sas, amiket korábban az ember jelenléte elriasztott a területről.

Mára, a Szentendrei Duna-ág a természetet és a nyugalmat kedvelők paradicsoma lett. A Duna-Ipoly Nemzeti Park részét képező területen a DINPI szervezésében vízközelből is megismerkedhetünk a terület egyedülálló természeti értékeivel. Kisorosziban, a szigetcsúcson található a nemzeti park kenus bázisa, ahonnan a szakvezetési kenuutúráink indulnak, többnyire Tahitótfalu felé, de igény esetén akár más útvonalakon is. 8 fő feletti csoportok előzetes bejelentkezéssel tetszőleges időpontban vehetnek részt a túrákon, míg egyéni/családos látogatóinknak kéthetente indítunk garantált túrákat szakvezetővel. A Kisoroszió Tahitótfaluig tartó, kb. 10 km-es, 3-4 órás garantált túrán végig lefelé, csendes folyószakaszon evezünk, ezért gyerekek, kezdő kenuzók is bátran részt vehetnek a programon. A kényelmes, 4 személyes kenuk mellett biztonsági mellény és szükség esetén gyakorlott kormányos biztosítja a felhőtlen kikapcsolódást. A nemzeti parki szakvezető pedig útközben megismerteti a terület kialakulásával, a területet érintő természetvédelmi problémákkal, a túrán látott vízimadarakkal,

vagy éppen az ártéri erdő életével. Magas vízállás esetén felejthetetlen élmény az időszakos mellékágakban kalandozni, míg alacsony vízállásnál egyébként megközelíthetetlen területeken lehet kikötni, vízi és vízparti állatok nyomai után kutatva. Néhány éve már rendszeresen találkozhatunk – ha nem is a hódokkal, de a nyomaikkal mindenképpen: jellegzetes lábnyomaik, rágásnyomaik, vagy az életterük jelölésére használt szagnyomaik elárulják jelenlétüket.

A túrákkal kapcsolatos praktikus információk honlapunkon a szolgáltatások menüpont alatt találhatóak: dunaiopoly.hu/hu/szolgáltatások-2/kenu-es-kerekpartura
További információ, bejelentkezés: Tomcsányi Zsófia, +36 30 640 4474, rendezveny@dinpig.hu
Részvételi díj: teljes árú: 2500 Ft, kedvezményes: 1800 Ft

Cincér Kázmér PROGRAMAJÁNLÓJA

Június

Július

Június 20. szombat, 20.00 – 00.00 óra

Éjszakai túra – a szentjánosbogarak nyomában

Rendhagyó módon, éjszaka járhatjuk be a pilisszentiváni Jági tanösvényt. Ha szerencsénk van, az év rovarával is találkozhatunk, a nagy szentjánosbogárral.

☀ 600, 400 és 250 Ft/fő 📍 Becsei Katalin, 06 30 511 1802

Június 21. vasárnap, 10.00 óra

Kenuval a szentendrei Duna-ágon

Kisorosziból a folyás irányában evezünk le a Tahi hídfőig. Útközben megismerkedünk a folyópart élővilágával, természeti értékeivel. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 2500 és 1800 Ft/fő 📍 Tomcsányi Zsófia, 06 30 640 4474

Június 26. péntek, 18.30 – 7.00 óra

Denevérhálózás a Bajdázói-tónál

Remek lehetőség a különböző denevérfajokkal való találkozásra. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 1000 és 650 Ft/fő 📍 dr. Hegyi Zoltán, 06 30 862 7939

Június 27. szombat, 9.30 – 12.30 óra

Csepp túra (forrástól a torkolatig): a Török-patak útja

Második alkalmunkon Királyréten, a szén-pataki szakasz lakóival ismerkedünk mikroszkópok, nagyítók, akváriumok segítségével.

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Sevcsik András, 06 30 238 0063

Június 27. szombat, 15.00 – 21.00 óra

Szentjánosbogarak nyomában a Pécel-Isaszegi határban

Túránk során felfedezzük a Gödöllői- Dombvidék Tájvédelmi Körzet jellegzetes erdeit, védett értékeit, különlegességeit.

☀ 1000 és 650 Ft/fő 📍 Németh András, 06 30 236 8351

Június 30 - augusztus végéig, kedd-szombat,

11.00 – 13.00 és 14.00 – 16.00 óra

Nyári családi napok Királyréten

A nyári szünetben hetente más és más témával várjuk a szülőket, nagyszülőket, gyermekeket Királyréten. Terepi séta, kézműveskedés, észtorna minden korosztálynak!

☀ 1 500 Ft/család/alkalom (amely a kiállítás belépődíját is tartalmazza) 📍 Takáts Margit, 06 27 585 625

Július 3. és 31. péntek, 18.30 – 22.30 óra

Esti lesen: nyomozás a védett, kövi rákok és lakótársaik után

A kövi rák tiszta, közephegységi vízfolyások lakója, melynek állományai fokozatosan csökkennek.

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Sevcsik András, 06 30 238 0063

Július 4. szombat, 20.00 – 23.00 óra

Az éjszaka hangjai a Dinnyési-fertőnél

Esti túránkon a legkülönfélébb hangokat vesszük számba, s ha ügyesek vagyunk, 10 különböző állathang élethű utánzását is megtanulhatjuk.

☀ 750 és 500 Ft/fő. 📍 Fenyvesi László, 06 30 663 4630

Július 5. vasárnap, 18.00 – 19.00 óra

Mediterrán vasárnap –Galambörpöztetés a Sas-hegyen

Kisállat-bemutatónk során a vadon élő és a postagalambokkal ismerkedhetünk meg.

☀ 1400, 700 és 3500 Ft 📍 Kremnicsán János, 06 30 408 4370

Július 5., 19. vasárnap, 10.00

Kenuval a szentendrei Duna-ágon

Kisorosziból a folyás irányában evezünk le a Tahi hídfőig. Útközben megismerkedünk a folyópart élővilágával, természeti értékeivel. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 2500 és 1800 Ft/fő 📍 Tomcsányi Zsófia, 06 30 640 4474

Július 11. szombat, 10.00 – 14.00 óra

Szent László tárnics-túra a Nagy-Szénás tanösvényen

A dolomit sziklák lenyűgöző világába kalauzoljuk el az érdeklődőt, ahol megismerkedünk a védett Szent László tárnicsal, és a hozzá kötődő szürke boglárkalepkével.

☀ 750 és 500 Ft/fő. 📍 Becsei Katalin, 06 30 511 1802

Július 11. szombat, 9.00 – 12.00 óra

Madárörpöztetés a Madárdal tanösvényen

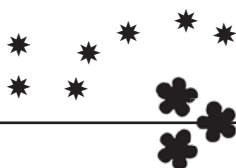
Részt vehetünk a madarásztábor életében és mindenki elengedhet legalább egy gyűrűs madarat!

☀ 750 és 500 Ft/fő. 📍 Fenyvesi László, 06 30 663 4630

☀ Részvételi díj 📍 Kapcsolat, bejelentkezés

* sorrendben: teljes árú, kedvezményes és csoportos/családi részvételi díjak

Augusztus

Augusztus 2. és 16. vasárnap, 10.00 óra

Kenuval a szentendrei Duna-ágon

Kisorosziból a folyás irányában evezünk le a Tahi hídfőig. Útközben megismerkedünk a folyópart élővilágával, természeti értékeivel. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 2500 és 1800 Ft/fő 📍 Tomcsányi Zsófia, 06 30 640 4474

Augusztus 4. kedd, 17.00 – 18.00 óra

Duna-Ipoly Nemzeti Park Klub a Sas-hegyen

Ismerjük meg a Gödöllői-dombvidék Tájvédelmi Körzetet sokszor még szakmai körökben sem teljesen ismert gyöngyszemeit!

☀ ingyenes 📍 Kremnicsán János, 06 30 408 4370

Augusztus 7. péntek, 19.30 – 22.30 óra

Csillagnéző séta a Sas-hegyen

Szürkületkor induló túránk keretében a Sas-hegy különleges flórája és faunája mellett láthatjuk a város fokozatosan kigyúló fényeit is.

☀ 950, 750 és 600 Ft 📍 Kremnicsán János, 06 30 408 4370

Augusztus 8. szombat, 18.00 – 00.00 óra

Lepkék és hullócsillagok – éjszakai élménykirándulás Gödöllő mellett

Újra megrendezésre kerül a 2014-es év egyik sikertúrája, ezúttal csillagász szakember bevonásával. A mottó: egy túra, sok élmény!

☀ ingyenes 📍 Németh András, 06 30 236 8351

Augusztus 15. szombat, 9.30 – 12.30 óra

Csepp túra (forrástól a torkolatig): a Török-patak útja

Harmadik alkalommal, a szakoljai, településen belüli patakszakaszt vizsgáljuk.

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Sevcsik András, 06 30 238 0063

Augusztus 15. szombat, 9.00 – 12.00 óra

A fűrészlábú szöcske nyomában

Túránk Nagykovácsból indul, a Nagy-Szénás tanösvényen. Cserkesszük be közösen Európa legnagyobb rovarát!

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Becsei Katalin, 06 30 511 1802

Augusztus 15. szombat, 19.00 – 00.00 óra

Augusztusi csillaghullás túra

Számtalan érdekes információt tudhatunk meg az égitestekről és csillagképekről.

☀ 1500 és 1200 Ft/fő 📍 Csonka Péter, 06 30 663 4659

Augusztus 16. vasárnap, 18.00 – 19.00 óra

Mediterrán vasárnap – Galambröptetés a Sas-hegyen

Kisállat-bemutatónk során a vadon élő és a postagalambokkal ismerkedhetünk meg.

☀ 1400, 700 és 3500 Ft 📍 Kremnicsán János, 06 30 408 4370

Augusztus 20. csütörtök, 10.00 – 16.00 óra

Kalácsa Nap – Újkenyér Ünnepe

Ismét megelevenedik a Tájház, kenyérlángos kóstoló, valamint egész nap kézműves foglalkozások várják a vendégeket.

☀ ingyenes 📍 Verbőczy Gyuláné, Erika, 06 30 494 3368

Augusztus 22. szombat, 9.00 – 12.00 óra

Gólyabúcsúztató

Legalább egyszer mindenkinek látni kell, ahogyan a gólyák felkeringnek a magas égbe akár olyan magasságba is, ahol már nem látjuk őket!

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Fenyvesi László, 06 30 663 4630

Augusztus 23-30. között egy alkalommal, 18.00 – 20.30 óra

A Duna virágai és azok ragadozói

A dunavirág nevű védett kérészfaj rajzása (tömeges nászrepülése) mellett, azok vízi ragadozóinak megfigyelésére is kísérletet teszünk.

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Sevcsik András, 06 30 238 0063

Augusztus 28. péntek, 19.30 – 7.00 óra

Kezdődik a denevérnász a Pál-völgyi kőfejtőben

Több barlang bejáratánál is feszítünk ki denevérbefogó függönyhálókat, amely remek lehetőséget teremt a különböző denevérfajokkal való találkozásra.

☀ 1000 és 650 Ft/fő 📍 dr. Hegyi Zoltán, 06 30 862 7939

Augusztus 29. szombat, 9.30 – 13.30 óra

Fűben-fában gyógynövény ismereti túra

Köteles Ferenc biológus-fitoterapeuta vezetésével ismerkedhetnek látogatóink a láprétek nyári gyógynövényeivel.

☀ 1100 Ft/fő 📍 Verbőczy Gyuláné, Erika, 06 30 494 3368

További információ:

www.dunaipoly.hu

A programok változtatásának jogát fenntartjuk.

Sipos Katalin

igazgató
WWF Magyarország

ÚT A FENNTARTHATÓ JÖVŐ FELÉ

Meglepő és szokatlan, amikor olyasmit hallunk, hogy két, látszólag egymással ellentétes tevékenység ugyanazon a területen megfér egymással. Katonák és homokpusztagyeppek? Természetvédelem egy lőtérén?

A Táborfalvai Lő- és Gyakorlótér – hasonlóan más katonai területekhez – igen magas természeti értékkel bír. Ennek oka az, hogy a katonai használat, amelyről mindenkinek felrobbanó gránátok és lögyakorlatok jutnak eszébe, nem egyenletesen érinti a lőterek területét. Kisebb foltokban valóban komoly a bolygatás, ugyanakkor a lőtereken sok száz hektár terület védőzóna, ami mérsékelten, vagy alig áll használatban. Az elzártság miatt itt nem zajlik mezőgazdasági használat, nem szünteti meg a természetes gyepet a beszántás. A lőterek jellemzően nagy kiterjedésűek, ezért szinte táji léptékben őrzik a természeti képet, számos érzékeny, szűk tűrőképességű fajnak adva menedéket.

A múltnak köszönhetően megmaradt természeti értékeket ugyanakkor meg kell őrizni a jövőnek és ez szükségessé teszi a katonai, a gazdálkodási és a természetvédelmi szempontok összehangolását. Egyeztetések, közös tervezés, a kedvezőtlen környezeti hatású fejlesztések minimálisra csökkentése, környezetbarát alternatívák keresése, partnerség a természeti állapot fejlesztésére – hatalmas munka, aminek végrehajtása a katonák és a természetvédők párbeszédén alapul.

Mintaértékű ez az együttműködés, mintaértékű más ágazatok és más helyszínek számára is, ugyanis ez a fenntartható jövő felé vezető út. Az integrált területhasználat egyazon helyen több különböző igényt egymással gondosan össze-

hangolva old meg úgy, hogy az a természeti és környezeti adottságokat nem teszi tönkre, a természeti erőforrások megújulását nem veszélyezteti. Erdők, amelyek faanyagot adnak, ugyanakkor folyamatos erdőképük segíti a klímaváltozás és az árvizek csökkentését, az erdei életközösségek fennmaradását, de kirándulni, sportolni is lehet bennük. Árterek, ahol lehetőség van gyp- és erdőgazdálkodásra, ugyanakkor megőrzik az értékes élőhelyeket, a ritka halfajokot, teret adnak a vízi sportoknak és mindeközben segítik az árvízi védekezést is. Mezőgazdaság, amely változatos tájképet ad, nem szennyezi a talajvizet, madárbarát és mindeközben megtermeli az ételmezésünkhöz szükséges alapanyagokat.

A jövő legnagyobb kihívása a Föld bolygó felszínének bölcs használata, okszerű igényeink teljesítése a lehető legkisebb környezeti árat fizetve. Az emberiség túléléséhez a Természet minden darabkájára szükség van. A természet- és környezetvédelem nem egy ágazat a sok közül, hanem egy minden tevékenységet átható általános szempont, mindannyiunk közös felelőssége és feladata.

LIFE-TERMÉSZET PROGRAM A TURJÁNVIDÉK MEGŐRZÉSÉÉRT

Az Európai Unió valamennyi tagországában felmérték, melyek a különösen értékes élőhelyek és fajok, és ezek a területek Natura 2000 minősítést kaptak. Az EU pénzügyi forrást is biztosít a természeti értékek megőrzéséhez a LIFE-Természet alapból. A Turjánvidék nagy része a Natura 2000 hálózathoz tartozik, ezért volt lehetséges, hogy védelmére pályázatot nyújtsunk be.

Természetvédelmi programunk célja a Dabas környéki Turjánvidék megmaradt területeinek, számos ritka élőhely és faj ott-honának megmentése. A „*Kiemelt jelentőségű természeti értékek megőrzése a Turjánvidék Natura 2000 terület déli részén*” című pályázat 2011 és 2016 között valósul meg, a LIFE-Természet alapból nyert támogatásnak köszönhetően. Megvalósítására az alábbi szervezetek fogtak össze:

- Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
- Honvédelmi Minisztérium Védelemgazdasági Hivatal
- Budapesti Erdőgazdaság Zrt.
- WWF Magyarország

Milyen veszélyek fenyegetik a Turjánvidék élővilágát?

A terület kiszáradása: A melegedő éghajlat, kevesebb csapadék és a mesterséges lecsapolások miatt a vízigényes élőhelyek és élőlények fokozatosan visszaszorulnak.

Özönnövények terjedése: Az agresszív idegenhonos növények (elsősorban az akác, bálványfa, ezüstfa, zöld juhar, selyemkóró) kiszorítják az őshonos fajok egy részét, és átalakítják, elszegényítik az élőhelyeket.

Helytelen gyeppelvezetés: Az intenzív kaszálás egyhangúvá teszi a rétek szerkezetét, ezáltal csökkenti az ott előforduló fajok változatosságát és kedvezőtlen életfeltételeket teremt a rákosi vipera számára is.

Információhiány: Ha nem vagyunk tudatában a természeti értékek létezésének, nehéz megóvnunk ezeket - a kevés ismeret sokféle illegális területhasználatot eredményezhet.

Hogyan tudjuk megőrizni ezt az egyedülálló természeti értéket?

Vízvisszatartás, vízkormányzás: Vízügyi műtárgyak telepítésével aktív és passzív módon akadályozzuk meg a vizes élőhelyek további kiszáradását.

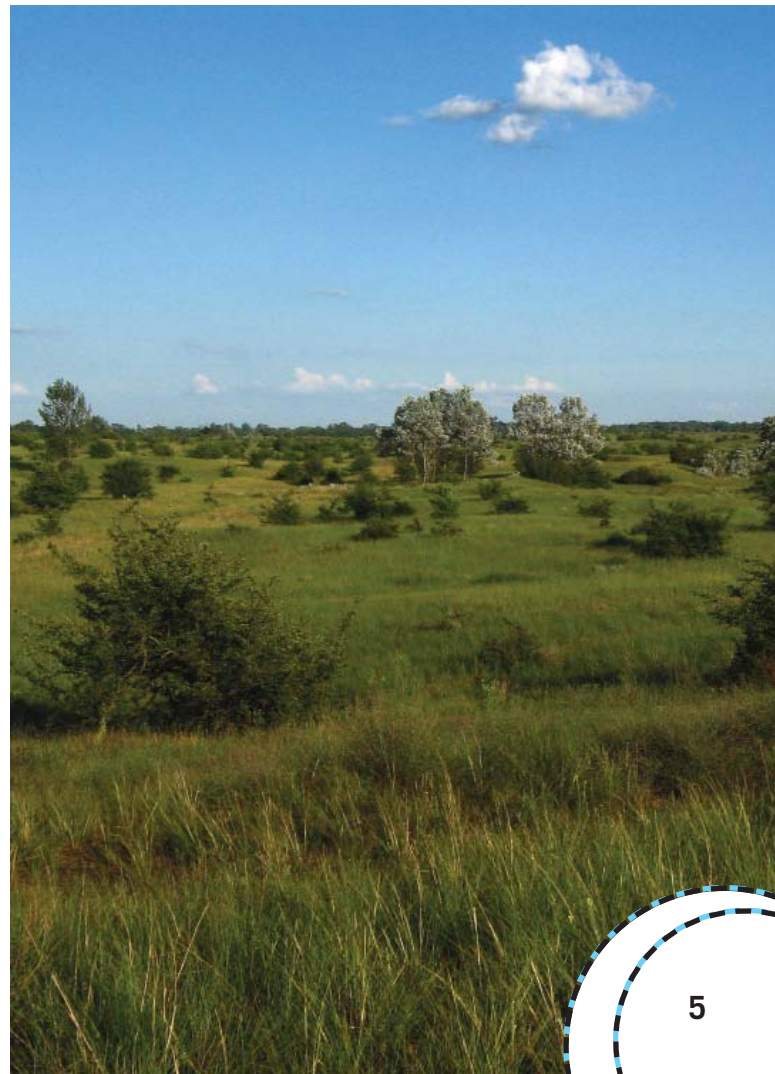
Idegenhonos fajok eltávolítása, őshonosak telepítése: Az özönnövényeket kíméletes vegyszeres és mechanikus módszerekkel eltávolítjuk, helyükre – ahol szükséges – őshonos fafajokat telepítünk, hogy az élőhelyek természetessége javuljon.

Kedvező élőhely létrehozása a rákosi vipera és sok más faj számára: Területvásárlással, szarvasmarha-legeltetés bevezetésével, szántók és faültvények gyeppé alakításával hozzuk létre nagyméretű, jó életterüket.

Információátadás: Segítséget nyújtunk a katonai használóknak ahhoz, hogy a lőtér használata közben az ott található természeti értékeket sikeresen megőrizték. Nagy hangsúlyt fektetünk a laikus és szakmai közönség tájékoztatására, valamint a természetvédelmi kezelések eredményének nyomonkövetésére is.

Ha többet szeretne megtudni a Turjánvidéken folyó természetvédelmi munkáról, látogassa meg projekthonlapunkat: www.turjanvidek.hu

Csóka Annamária
projektvezető

TURJÁNVIDÉK

- az Alföld rejtett kincse

Az alföldi nép turjánosnak nevezi a vizenyős, lápos, süppedékes vidéket. A Turjánvidék, mint földrajzi egység 80 km hosszan, de csak néhány km szélességben húzódik végig a Duna–Tisza közti Homokhátság és a Duna-völgy találkozásánál.

A Turjánvidék Natura 2000 terület déli része 7300 hektárt ölel fel: az 1965-ben létrehozott Dabasi Turjános Természetvédelmi Területet és a Táborfalvai Lő- és Gyakorlótér nagy részét is magába foglalja. Az 1876-ban alapított honvédségi terület ma a második legnagyobb aktív katonai lőtér Magyarországon. Akárcsak Európa más országaiban, a hadsereg jelenléte itt is védelmet jelentett a természetes élőhelyek fennmaradásához. Mivel viszonylag elzárt területről van szó, sikerült elkerülni a nagyobb mértékű beépítést vagy szántókialakítást. Ennek köszönhetően ma itt található a Duna-Tisza közének egyik legnagyobb összefüggő vizes és homoki élőhely-rendszere, ami hajdan az alföldi táj egészét jellemezte. Északi részén éger-köris láperdők, üde és kiszáradó láprétek, déli részén nyílt és zárt homokpusztagyeppek, borókás-nyárasok, pusztai tölgyes foltok fordulnak elő. Több száz természetvédelmi oltalom alatt álló és ritka faj él itt.

A Duna–Tisza közén előforduló összes növényfaj fele megtalálható ezen a viszonylag kis területen. Így például a gyorsan elvirágzó, bennszülött homoki nőszirmos milliós tőszámmal fordul elő. A fokozottan védett **homoki kikerics** (*Colchicum arenarium*) ősszel bontja szirmait. Ilyenkor csak a virágja jelenik meg a felszínen, levele és termése a következő tavasszal hajt ki. Rendkívül mérgező, hiszen a benne található vegyület a sejtosztódást gátolja, de a rákkutatásban nagyon hasznos. Tudományos neve is a mérgező mivoltához kapcsolódik: Kolkhisz ókori királyságban élt Médeia, a híres boszorkány, aki előszeretettel használta ezt a növényt varázsszereinek előállításához. Az impozáns megjelenésű, akár 120 cm magasra is megnövő óriás útifű kevés ismert hazai állományából kettő a lőtéren található. A Dabasi Turjános Természetvédelmi Terület rendkívül gazdag orchideafajokban. Itt él például a **szarvasbangó**. Mézajkának tövéből két előrenyúló „szarvacska” figyelhető meg: innen ered a növény elnevezése. A bangók nem termelnek nektárt, hanem virágaik a beporzó rovarok nőtényeihez hasonlóvá alakultak, így csalogatják magukhoz az illető rovarfaj hímjeit, amelyek elvégzik a megporzást.

szarvasbangó

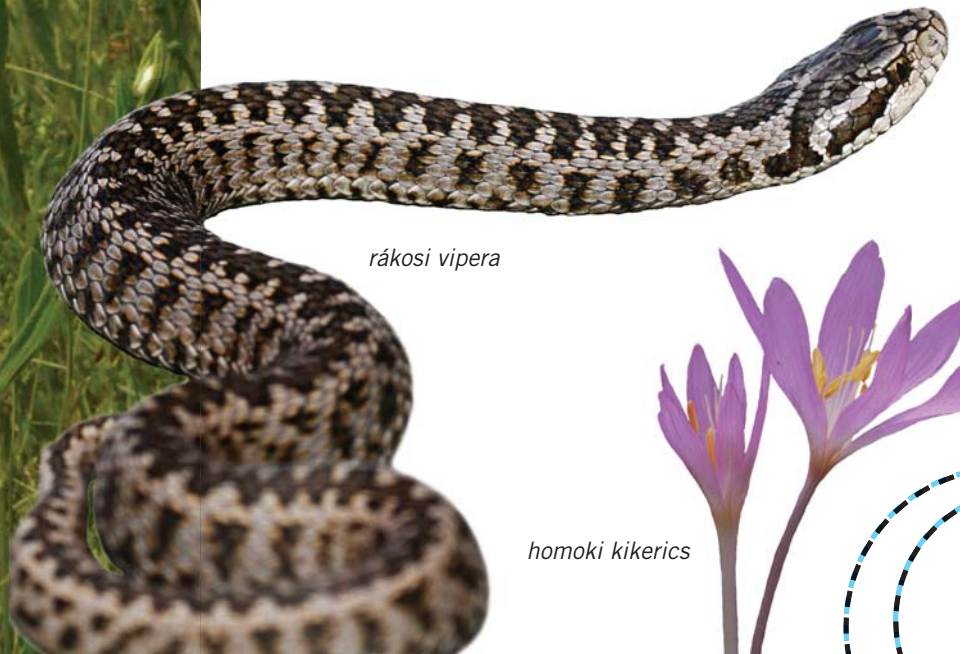

A terület állatvilágáról egyelőre nem tudunk eleget, de az már most bizonyos, hogy a Táborfalvai Lő- és Gyakorlótér a rovarügyi szakemberek Mekkája.

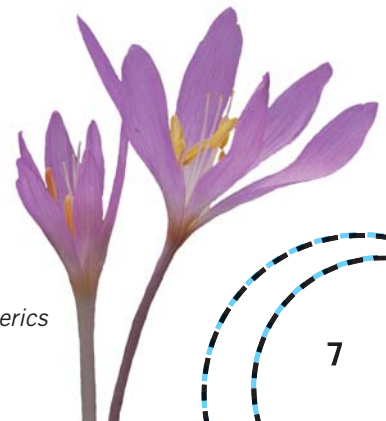
Homoki gyepjeiben él például a fokozottan védett **magyar futrinka** legnagyobb hazai állománya, valamint az apró talajröghöz hasonló, védett bűtyköshátú ormányosbogár is.

magyar futrinka

A terület „zászlóshajó faja” a **rákosi vipera**, amely Magyarország egyetlen endemikus gerincese és egyben Európa egyik legveszélyeztetettebb hüllője. Szabadon élő világállományát mindössze 500 példányra becsülik a kutatók. A felnőtt példány mérete nem haladja meg a 60 cm-t, összetekeredve mindössze akkora, mint egy gyerektenyer. Ez a fokozottan védett, egyedenként egymillió forint természetvédelmi értékű faj a nedves és száraz gyeptípusok alkotta rétek találkozási zónáját lakja. A fiatal egyedek szöcskét, sáskát, tücsköt, a kifejlettek gyíkokat, madárfiókákat és rágcsálóivadékokat is elfogyasztanak. A vipera rágcsálójáratokba húzódik, dombhátra visszavonulva téli álmát is ilyenben alussza. Nagyon óvatos állat, a természetben elvétve találkozhatunk vele. A legritkább esetben mar, mérge méhcsípésszerű. Nem tudunk róla, hogy valaha halált okozott volna. Elevenszülő állat.

rákosi vipera

homoki kikerics

Sok védett madárfaj talál háborítatlan lakhelyet a Turjánvidék Natura 2000 terület déli részén. A lőtér kiterjedt vadászterületet jelent a talajon fészkelő, fokozottan védett **hamvas rétihéjának** is. Ez a madár alacsonyan és lassan repülve fürkészi zsákmányát, melyhez könnyű test és nagy felületű szárny szükséges (azaz kis szárnyterhelés). A hamvas rétihéja az egyik legkisebb szárnyterhelésű ragadozó madár a világon.

Natura 2000 területünk alkalmanként a Föld legnehezebb repülő madara, a túzok költőterülete is, ahova a közeli szikes pusztai dürgőhelyeiről húzódik be.

A táj rövidfüvű pusztáinak kedves lakója az év emelőse, az **ürge**. Ez a kolóniában élő, nappal aktív kismemlős gyakran felágaskodik, a táplálékot is mellső lábaival ragadja meg. Táplálékát fűfélék, magok, rovarok teszik ki. Figyelmeztető hangja éles füttyentés. Földalatti járatrendszerében téli álmat alszik. Az alföldi területek nagy ragadozó madarainak is fontos zsákmánya.

hamvas rétihéja

Tudjon meg még többet a Turjánvidék Natura 2000 terület déli részének természeti értékeiről a www.turjanvidek.hu honlapon!

*Csóka Annamária
projektvezető*

AZ ÉV MADARA A BÚBOSBANKA

A Turjánvidék Natura 2000 terület déli részén gyakran láthatjuk még a védett búbosbankát.

Ezt az ékes tollazatú fajt idén harmadszor választották meg az év madarának!

Jellegzetes, sugarasan felmereszthető tollbóbitájáról is könnyű felismerni. Hímje messze hangzó „up-up-up” hangon szól. Fészket nem rak, de szinte bármilyen üregbe belekölt. A tojó és a fiókák fartőmirigyé bűzös váladékot termel, amivel az odúba hatolót elriasztják, ezért népiesen bűdös bankának is nevezik. Főként ízeltlábúakkal táplálkozik. Élőhelyét leginkább a nagyüzemi mezőgazdaság zsugorítja. Vonuló madár.

A búbosbanka emberkövető faj, így lakott területeken is hozzájárulhatunk védelméhez mesterséges odú kihelyezésével, odúfa létrehozásával, fészekfülke kialakításával kő- vagy téglarakásban, fészekház építésével és a tetőtér megnyitásával a kúpcserpek alatt.

És hogy mit meséltek ősaink a búbosbankáról és más madarokról? Íme:

„Amikor a poroszlók az Üdvezítőt halálra keresték, a banka azt kiáltotta: Hup-pu-pu, itt! A bíbic meg azt: Búvik, búvik, búvik! Utána a fűrj, hogy: Itt szalad, itt szalad! De a kis cinege: Nincs erre, nincs erre! Ennek pedig mi legyen a tanulsága? Hallga csak! Az árulásért avval bűnhődik a banka, hogy örökösen piszokban turkál, fiai pedig nyakig ülnek benne a fészekben is. A bíbic meg a fűrj ki van tagadva az erdőből, így sosem ülhet árnyékos fára. De a kis cinegén rajta van a Teremtő áldása: tizenkettőt tojik, tizenkét fiat nevel, így megvan a családi boldogsága.”

Mit keres egy búbosbanka család az úthengerben? Nézze meg videónkat a www.dunaipoly.hu honlap hírek menüpontja alatt!

BOGARAK A HŐSÉGBEN

Júniustól kezdve sivatagokat idéz a száraz forróság a táborfalvai lőtérén. Nyár elején még sok a virág – ha nem volt aszályos a tavasz –, és ilyenkor elég sok olyan bogárral találkozhatunk, melyek a porzókkal, termőkkel vagy nektárral táplálkoznak. A rekkenő déli hőségben ezek is elbújnak, de délelőtt vagy alkonyat felé azért láthatjuk őket.

Ahol a homoki baltacim virágozik, jó eséllyel megpillanthatjuk rajta a pettyes hólyaghúzó (*Mylabris crocata*). A piros-fekete bogár a nyílt homoki gyepek jellegzetes faja. Néha csapatosan szállja meg a növényeket, és valójában nem igazán válogatós: ha nincs baltacim, fészkesvirágzatúakon is szívesen tartózkodik. Kültakarója lágy, színezete nagyon feltűnő, és egyáltalán nem rejtőzködik: e tulajdonságok együttesét azért "engedheti meg magának", mert testnedvei erős mérget tartalmaznak. Kontrasztos mintázata éppen arra figyelmezteti a rovarevő gerinceseket, hogy célszerű békén hagyni. Méreganyaga, a kantharidin a bőrre kerülve hólyagokat, a szembe kerülve pedig gyulladást, sőt vakságot is okozhat. A bogár lárvája sáskák petecsomójában fejlődik. Rokona, a sárga-fekete mintás szalagos hólyaghúzó (*Mylabris variabilis*) kevésbé ragaszkodik a homokpusztákhoz, inkább a kiszáradó lápréteket kedveli, de néha a közep-hegységek déli oldalain is előfordul.

pettyes hólyaghúzó

A mezei iringó virágzását óramű pontossággal követi a táborfalvai lőtér ritka, védett bogarának, a sarkantyús darázs-bogárnak (*Macrosiagon bimaculata*) rajzása. Az 1950-es évek óta szinte kizárólag a Homokhátság néhány pontjáról ismert – illetve a Dél-Mezőföldön a Paks környéki homokvidékről –, és valószínűleg a táborfalvai lőtérén él a legnagyobb állománya. A nőstény bogár tűhegyes tojócsövével az iringó virágaira helyezi a petéit, kikelő lárvái pedig magányos redősszárnyú darázsok fészkeiben fejlődnek.

Dr. Merkl Ottó
főmuzeológus
Magyar Természettudományi Múzeum

A szerző hivatásos rovarász szakember, akinek engedélyezett feladata a bogárfajok tanulmányozása. Egyéb esetekben a természetvédelmi oltalom alatt álló rovarok bolygatása, gyűjtése tilos és büntetendő!

A honvédségi területre az engedély nélküli belépés amellelt, hogy szabálysértési eljárást von maga után, életveszélyes is!

szalagos hólyaghúzó

PARTIFECSCKE-VÉDELEM

Az Európa-szerte veszélyeztetett partifecske (*Riparia riparia*) fészkelőhelyeinek megőrzése és védelme kiemelt természetvédelmi feladat Komárom-Esztergom megyében. Ennek érdekében már 12 éve szervez és végez védelmi munkákat a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület partnereik támogatásával.

A partifecske telepesen költő faj, hazánk nagy folyóinak szakadó falaiban, illetve a folyók mellékén található homok- és kavicsbányákban telepszik meg. A madarak a falakba vájják költőüregeiket április végétől június elejéig, fészkelésük augusztus közepéig is elhúzódhat. Telepesen költőként különösen veszélyeztetett, hiszen egy rosszul tervezett munka, vagy magas vízszintű nyári áradás több száz és ezer madár költését teheti és teszi is tönkre. A fecskék Afrikában telelnek, ahol további veszélyek leselkednek rájuk. Egy vonulási ciklusban a partifecskék vesztesége elérheti a 60-70 %-ot is.

Programunk keretében biztonságos fészkelőhelyeket alakítunk ki, ahol emberi tevékenység nem veszélyezteti a madarak életét a költési ciklus alatt.

2015. április hónapjában Ács Város Önkormányzatának saját területén és támogatásával fészkelőhely védelmi munkát végeztünk Ernő-major mellett. A munkálatok során közel 30 méter hosszúságú 2-2,5 méter átlagmagasságú függőleges homokfal jött létre egy régi, felhagyott homokbányában, amely hajdanán ideális feltételeket biztosított a telepesen fészkelő fajoknak.

A madarak megérkezése előtt, ahol szükséges és lehetőségünk engedi, megfrissítjük a lösz- és homok falak rézsűit, leszakadásait. A beavatkozás során gépi vagy kézi erővel kisebb-nagyobb függőleges falakat hozunk létre, amely a gyurgyalagok és partifecskék megtelepedését és sikeres fészkelését nagyban segíti.

Várjuk madarainkat!

Csonka Péter
tájegységvezető

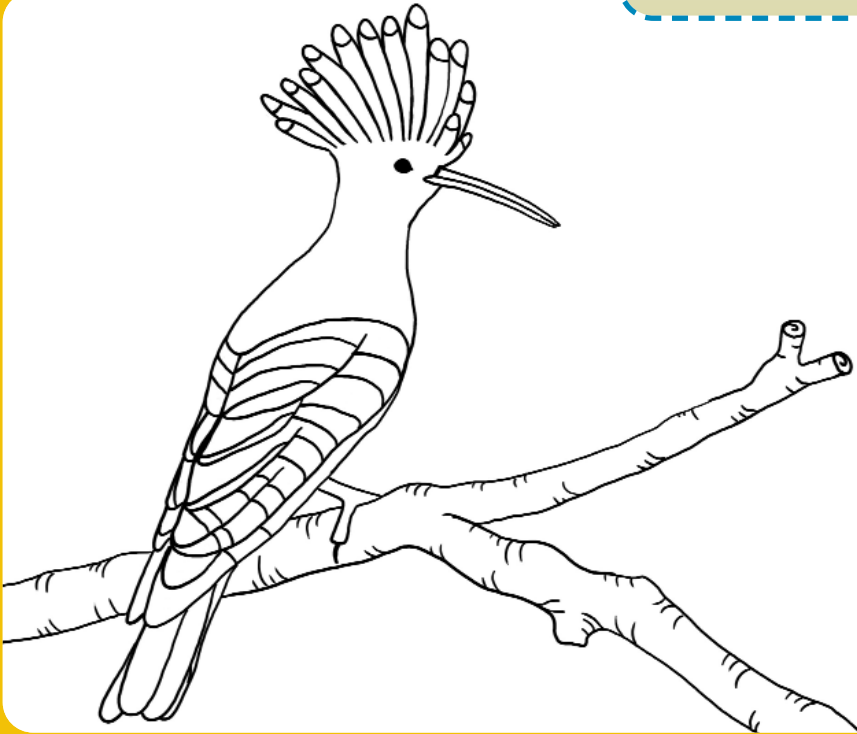

Cincér Kázmér

A www.turjanvidek.hu honlapon az **érintett terület / védett fajok** menüpont használatával nézz utána, hogy milyen családba tartoznak az alábbi védett fajok:

báránypirosító, csikófark, vitézkosbor, nagy aknásfutó, buckabagoly, őszapó.

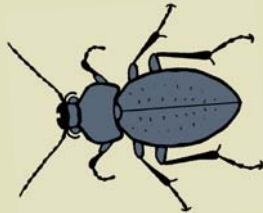

Színezd ki az év madarát, a búbosbankát!
Ha elkészültél, rajzolhatsz a háttérbe egy szép nyári tájat is a madárnak!

**Kösd össze az egyforma ízeltlábúakat!
Melyiknek nincs párja? Húzd alá a nevét!**

óriás
tőrösdarázs

skarlát-
bogár

bütykőshátú
ormányosbogár

bikapók

magyar
futrinka

A megoldásokat,
küldd be nyílt
levelezőlapon,
neved és címed
pontos feltün-
tetésével!

Levelezési címünk:
1525 Budapest,
Pf. 86.
**Beküldési
határidő:**
2015.
szeptember 15.

Előző számunk
rejtvényének
megfejtése:
„fény éve”.

KEDVEZMÉNYES BUSZBÉRLÉS!

A DINPI partneri megállapodást kötött az MB Travel Kft. személyszállítással foglalkozó céggel. Ennek keretében Budapestről **jelentős kedvezménnyel szállítanak csoportokat bemutatóhelyeinkre.** Buszos természetismereti kirándulásainkra kedvezményes csomagár vehető igénybe. Bővebben: www.mb-travel.hu
Email: mbtravel@mail.datanet.hu
Telefon: 06 1 350 0560

Királyréti Erdei Iskola és Látogatóközpont

Minősített erdei iskolánkban iskolai és óvodai csoportoknak szállással egybekötött változatos programokat biztosítunk. A helyszínen interaktív kiállítás és tanösvény is várja az érdeklődőket.

Látogatható: egész évben. **Cím:** 2624 Szokolya, Királyrét

Megközelítés: Kismarosról Erdei vasúttal vagy Volánbusszal Királyrétre

Információ: erdei iskola: Takáts Margit, 06 27 585 625;
látogatóközpont: Sevcsik András, 06 30 238 0063

E-mail: kiralyret@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

Pilisi Ien Látogatóközpont

Kiállítás mutatja be a Szénások hegycsoport természeti értékeit. A Nagy-Szénás tanösvény bejárásához szakvezetés, a Jági tanösvény bejárásához szakvezetés és természetvizsgáló hátizsák igényelhető.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

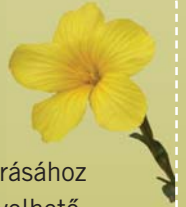
Cím: 2084 Pilisszentiván, Bányász u. 17.

Megközelítés: Budapest Árpád hídtól távolsági busszal a pilisszentiváni polgármesteri hivatalig, onnan 3 perc gyalog.

Telefon: Becsei Katalin, 06 30 5111 802

E-mail: szenasok@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

www.dunaipoly.hu

Kökörcsin Erdei Iskola

Természetismereti programokat kínálunk iskolai csoportok, egyesületek, turistacsoportok számára.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

Cím: 2509 Esztergom Strázsas-hegy

Megközelítés: a 117. számú főút és az úgynevezett „Suzuki” út kereszteződésében.

Telefon: Dr. Jankainé Németh Szilvia, 06 30 663 4614
vagy 06 33 435 015, **E-mail:** esztergom@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

Alcsúti Arborétum

Látogatható: szerdától vasárnapig, valamint munkaszüneti és ünnepnapokon, március 1-től szeptember 30-ig 10-18 óráig, október 1-től február 28-ig 10-16 óráig. Viharos időben az Arborétum zárva tart.

Telefon: 06 22 353 219

www.dunaipoly.hu

Sas-hegyi Látogatóközpont

Látogatható: február 27-től november 1-ig; kedden, pénteken, szombaton és vasárnap 10-18 óráig
Terepi vezetés szombaton és vasárnap 11-17 óráig óránként, kedden és pénteken igény szerint.

Cím: Bp. XI. ker., Tájék u. 26.

Telefon: Kremnicsán János, 06 30 408 4370

E-mail: sashegy@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

Pál-völgyi-barlang

Látogatható: egész évben, hétfő kivételével minden nap 10.00-16.00.

Cím: Bp. II. ker., Szépvölgyi út 162.

Telefon: 06 1 325 9505

E-mail: palvolgy@dinpig.hu

Szemlő-hegyi-barlang

Látogatható: egész évben, kedd kivételével minden nap 10.00-16.00.

Cím: Bp. II. ker., Pusztaszeri út 35.

Telefon: 06 1 325 6001

E-mail: szemlohegy@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

Ócsai Tájháza és Turján Háza

Látogatható: február 1-jétől november 30-ig,

K-Szo. 9.00-16.00 óráig, vasárnap és ünnepnapokon 10.00-17.00 óráig.

Cím: Ócsa, Dr. Békési P. A. u. 4-6.

Telefon: Verbőczi Gyuláné, Erika 06 30 4943 368

E-mail: ocsaitajhaz@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu